

ЗРИТЕЛНО-ПРОСТРАНСТВЕНИ ДЕФИЦИТИ ПРИ ДИСЛЕКСИЯ НА РАЗВИТИЕТО

Мария Величкова, Христос Мелениос, Сийка Пенчева

We have studied 20 children with developmental dyslexia by tachistoscopic methods. Stimuli were presented bilaterally and unilaterally, successively and simultaneously and consisted of either 3-letter verbal words, or logatoms. The principal finding was that left visual field (i.e. right hemisphere) generated better responses for verbal stimuli in comparison to logatoms in dyslexic children as compared with normals. Thus, right hemisphere could be considered the dominant one for language processing in dyslexic children.

Дислексията е специфично нарушение, което се проявява с постоянно повтарящи се грешки в четенето, писането, работа с цифри и числа, кратковременната памет, праксиса и зрителните способности. Също така може да бъде нарушен усетът за посока и време. Тези затруднения често водят до фрустрация от страна на обучаващите ги и обкръжаващата ги среда, въпреки че нивото на интелигентност при повечето дислектици е над средното. Дислексията засяга повече момчета, отколкото момичета. Много голяма част от тези деца са изключително умни, непрекъснато задават въпроси, но не могат да постигнат същите училищни умения, както съучениците им.

Карпатиос (1994) предлага понятието дислектичен синдром, като го определя по следния начин: „Дислексичният синдром е множество от определени симптоми, които влияят върху обучението, четенето, писането и пространствено-времевата ориентация. Влиянието на симптомите поотделно не може да определи целостта на проблема. Тези симптоми са в резултат на мозъчна дисфункция на висшите корови функции.

Някои автори считат, че при процеса четене важна роля играе трансхемисферната интеграция. Както е известно, мозъчните полукълба са разделени посредством дълбока фисура, в основата на която се намира дебел сноп от миелинизирани влакна, които съставят corpus callosum или главният път по който се осъществяват междухемисферните връзки. Corpus callosum е най-голямата комисура, която е разположена между мозъчните полукълба и се развива късно в онтогенезата. При стимулация в дясното полукълбо се формират двойни енграми и лявото полукълбо придобива

способността да спира активността на дясното и се установява доминантност на лявото полукълбо за езика.

Предполага се, че една от причините за дислексия на развитието е незрялост на лявото полукълбо.

Galaburda и сътрудници (1979) правят патологоанатомични изследвания на мозъка на дислектици. Те откриват у различните пациенти: атрофия на мазолестото тяло; липса на нормална асиметрия между лявото и дясното полукълбо; полимикрогирия в зоната, свързана с езиковите функции и четенето.

Lithaim през 1985 пръв се е опитвал да обясни организацията на езика. Според него съществуват 4 центъра на езикови структури. Първият е за разбиране на чута (от друг или своя) реч. Вторият е за възпроизвеждане на разбрана (правилно възприета) реч. Другият център е за моторна картина на мускулите, които участват в говора и писането. Последният е за „зрителна картина“ на думите — четене, писане.

По-късно тези знания се обогатяват с нови. Описва се зоната на Broca и зоната на Wernicke и за контрола на тези две зони.

Други автори изказват предположението, че нарушенията в процеса четене са свързани с развитието на неврологични аномалии през онтогенезата. Повечето дислектици трудно могат да бъдат диагностицирани до 1-ви клас, когато се развива символното учене.

M. Gritchley (1965) описва продроми, които предупреждават за нарушение на езиковото развитие:

— Детето проговаря късно. Бъдещото езиково развитие се забавя. При такива случаи артикулацията е неправилна и понякога се наблюдава дислалия, запъване, заекване, които могат да отшумят, но могат и да останат (т. нар. функционална дислалия).

— Детето не може да говори за определен период, след който артикулацията се появява и развива с неочаквана бързина.

При деца в предучилищна възраст дислексията на развитието се отбелязва като забавена езикова продукция; нарушения на артикулацията; трудно запомняне на имената на буквите, цифрите и цветовете, особено при деца, при които се наблюдават четивни и обучителни проблеми в семейната история. Децата не могат да римуват, не могат да открият позицията на звуковете в думата, не могат да сегментират думите в произносими компоненти, променят реда на звуците в думите. Наблюдава се забавяне при избора на думи. Проблеми с кратковременната памет и асоциацията между звук и символ. Промяната на местата на звуците при четене и писане се появяват поради задръжка или проблеми със запаметяването на звуковете (задръжането им в дълговременната памет). Затова дислектиците забравят или объркват имената на буквите и думите, които имат подобни структури.

Макар и различни и често противоречащи си, различните подходи за определяне на дислексията са постигнали съгласие по следните въпроси: дислектикът има интелект в норма — IQ > 90 по Векслер; има съхранени първични сензорни входове (слухови и зрителни); тръгва на училище на